

ἢ κρεμῶσιν αὐτοὺς περὶ τὸν τράχηλόν των, συνδεδεμένους
μετὰ κοραλλίων.

ΑΠΛΟΥΣΤΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ

ΛΟΓΙΚΗΣ.

Μάθημα β.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΙΔΕΑΣ.

Ἰδέα ἢ ἔννοια λέγεται ἡ ἀκριβῆς τινὸς πράγματος γνῶσις. Οὕτως, ὅταν λέγωμεν ὅτι ἔχομεν ιδέαν ὁποιοδήποτε ἀντικειμένου, ἐννοοῦμεν ὅτι τοσοῦτον τὸ γνωρίζομεν, ὥστε δυνάμεθα νὰ τὸ διακρίνωμεν ἀπὸ ἄλλα, καὶ ἂν ἤθελον εἰσθαι ὅμοια. Ἄν, παραδ. χάρ. δείξω εἰς μικρόν τινα παῖδα ὅλα τὰ γράμματα τοῦ ἀλφαβήτου, τοῦτο μόνον δὲν θέλει τὸν δόσει τὴν Ἰδέαν τῶν γραμμάτων. Ἄλλ' ὅταν ὁ παῖς παρατηρήσῃ αὐτὰ τὸ ἐν χωρὶς τοῦ ἄλλου, καὶ ἐντυπώσῃ τοσοῦτον ἀκριβῶς τὴν εἰκόνα καθενὸς αὐτῶν, ὥστε νὰ μὴ τὰ συγχέῃ, τότε λέγω ὅτι ἔχει τὴν ιδέαν τῶν γραμμάτων τοῦ ἀλφαβήτου, ἢ τὸ αὐτὸ, ὅτι τὰ γνωρίζει ἀκριβῶς.

Κατὰ τὸν ὀρισμὸν λοιπὸν τοῦτον, εἶναι φανερόν ὅτι ἔχομεν ιδέας, δεότι δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν τὸ ἐν πρᾶγμα τοῦ ἄλλου. Ἀλλὰ πῶς μᾶς γεννῶνται αἱ ιδέαι αὗται; Τοῦτο εἶναι τῶντι δύσκολον ν' ἀποδείξωμεν.

Καὶ οἱ παλαιοὶ καὶ οἱ νεώτεροι φιλόσοφοι ἠγωνίσθησαν νὰ ἐξηγήσωσι τὴν ἀρχὴν τῶν ιδεῶν μας. Ἀπειρα συστήματα ἔγιναν περὶ τούτου, χωρὶς ὅμως καμμίαν διασάφησιν τοῦ πράγματος. Ἀρκετοὺς αἰῶνας διεκράτησε τὸ σύστημα τῶν ἐσωτερικῶν ιδεῶν, ὅτι δηλαδὴ ἔχομεν ὅλας τὰς ιδέας ἐν ἑαυτοῖς καὶ δὲν τὰς λαμβάνομεν ἐξωθεν· ἄλλοι ὅμως ἀνῆρσαν αὐτὸ, πλὴν χωρὶς καὶ οὗτοι νὰ

παραστήσωσιν ἀκριβῶς ὀρθόν τι σύστημα. Ἡμεῖς δὲ ἄς κάμωμεν τὴν ἀπλουστάτην ταύτην παρατήρησιν. Καθ' ἑκάστην βλέπομεν ὅτι ἀποκτῶμεν ἰδέας, εἴτε ἐκ τῶν ἐμφανιζομένων εἰς ἡμᾶς νέων ἀντικειμένων, εἴτε ἐκ τῆς ἀναγνώσεως, εἴτε ἐκ τῆς συναναστροφῆς, καὶ ὅτι ὅσοι ὀλιγώτερον ἀναγινώσκουσι καὶ παρατηροῦσιν, ἔχουσι καὶ ὀλιγώτερας ἰδέας. Ἐκ τούτου δὲ συμπεραίνομεν ὅτι ὑπάρχει εἰς ἡμᾶς ἡ δύναμις τοῦ νὰ ἔχωμεν ἰδέας, ἧτις καὶ ἀναπτύσσεται ἀκολούθως ὅταν θέλωμεν. Καθὼς, παραδ. χαρ. εἰς καιρὸν νυκτὸς ἔχομεν μὲν τὴν δύναμιν τοῦ νὰ βλέπωμεν, ἀλλὰ τὴν ἡμέραν παρατηροῦμεν τὰ ἀντικείμενα, ὡς τὰ ἀποσπᾶ ὁ ἥλιος ἐκ τοῦ σκότους.

Ἐρρέθησαν ἀκόμη πολλὰ περὶ τῶν διαφορῶν εἰδῶν τῶν ἰδεῶν. Περὶ τούτου ὅμως δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐκταναθῶμεν. Ὅλίγα τινὰ μόνον θέλομεν ἀναφέρει περὶ τῶν κυριωτέρων.

Αἱ ἰδέαι μας εἶναι ἀληθεῖς ἢ ψευδεῖς, ἐναργεῖς ἢ ἀμυδραὶ, τέλειαι ἢ ἀτελεῖς. Αἱ λέξεις δὲ αὗται δὲν χρειάζονται ἐπεξηγήσιν.

Ὅταν ἰδέα τις μᾶς διαχωρίζῃ τὰς ἰδιότητας ἀντικειμένου τινός, λέγεται ἀφηρημένη ἰδέα. Μᾶς παρουσιάζεται παραδ. χάριν καρπός τις τὸν ὁποῖον δὲν ἴδομεν ἄλλοτε. Διὰ νὰ λάβωμεν τὴν ἔννοιαν ἢ τὴν ἰδέαν τοῦ καρποῦ τούτου, ζητοῦμεν πρῶτον κατ' ἰδίαν τὰς ἰδιότητάς του. Μὲ τοὺς ὀφθαλμούς μας βλέπομεν πρῶτον τὸ χρῶμά του, μὲ τὴν ὄσφρησιν ἀκολούθως καταλαμβάνομεν ἂν ἔχη εὐάρεστον ὄσμην, μὲ τὴν γεῦσιν τὸν εὐρίσκομεν γλυκὺν ἢ πικρὸν κτλ. Κάθε λοιπὸν ἰδέα τοῦ χρώματος, τῆς ὄσμῆς, τῆς γλυκύτητος, τῆς πικρίας κτλ. τὰς ὁποίας δοκιμάζομεν τὴν μίαν μετὰ τὴν ἄλλην, εἶναι ἰδέα ἀφηρημένη.—Σημειωτέον δὲ ὅτι ἡ ἀφηρημένη ἰδέα εὐκολύνει μεγάλως τὴν κατάληψιν, ὡς διαχωρίζουσα πᾶν ὅ,τι δύναται νὰ ἐπιφέρῃ τινὰ σύγχυσιν. Ἐπομένως δὲ ὅλαι μαζ' αἱ γνώσεις ἀποκτῶνται διὰ τῶν ἀφηρημένων ἰδεῶν. Καθότι ἐπειδὴ τὸ πνεῦμά μας εἶναι πολλὰ περιω-

ρισμένον, καὶ δὲν δύναται νὰ συλλάβῃ διὰ μιᾶς δλας τὰς ιδιότητας τινὸς πράγματος, ἀνάγκη πᾶσα νὰ διαχωρίσωμεν αὐτὰς, διὰ νὰ τὰς ἐξετάσωμεν ἀκριβέστερον τὴν μίαν μετὰ τὴν ἄλλην, καθὼς ἴδομεν ὅτι κάμνομεν διὰ τὸν ὁποῖον ἀνεφέραμεν καρπὸν.

Αἱ ἰδέαι μας εἶναι ἀκόμη γενικαὶ ἢ μερικαί. Γενικαί, ὅταν μᾶς παριστάνωσι κοινόν τι εἰς πολλὰ πράγματα, ὡς ἡ ἰδέα τοῦ ἕψους εἶναι γενικὴ, διότι ἀνήκει εἰς πᾶν τὸ ὑψηλόν, εἴτε ἄνθρωπον, εἴτε δένδρον, εἴτε οἶκον κτλ. Μερικαὶ δὲ, ὅταν παριστάνωσιν ἐν μόνον ὑποκείμενον, ὡς Ἀριστοτέλης, Πλάτων, Λεϊβνίτιος κτλ.

Αἱ ἰδέαι μας, τέλος, εἶναι ἀπλαῖ ἢ σύνθετοι. Σύνθετοι εἶναι ὅταν παριστάνωσι πολλὰ πράγματα ὁμοῦ ἅτινα δύνανται νὰ χωρισθῶσιν. Οὕτως, ἔχοντες τὴν ἰδέαν τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος, ἔχομεν συγχρόνως καὶ τὰς ἰδέας τῆς χειρὸς τοῦ ποδός, τῆς κεφαλῆς κτλ.

Ἡ ἀπλῆ ἰδέα δὲν δύναται νὰ διαχωρισθῇ, ὡς παρ. χόρ. ἡ ἰδέα τῆς ἀληθείας, ἡ ἰδέα τῆς ὑπάρξεως. Διότι πράγμα τι εἶναι ἀληθές ἢ δὲν εἶναι, ὑπάρχει ἢ δὲν ὑπάρχει.

Ἡ ἀπλῆ ἰδέα εἶναι καὶ γενικὴ. Ὅλαι δὲ καὶ αἱ ἀπλαῖ καὶ αἱ σύνθετοι ἰδέαι εἶναι ἀφηρημέναι ἰδέαι.

ΠΟΙΚΛΑ

ΣΥΓΚΡΙΣΙΣ ΤΟΥ ΠΑΡΕΛΗΛΥΘΟΥΣ

ΜΕΤΑ ΤΟΥ ΠΑΡΟΝΤΟΣ.

Πάντοτε σχεδὸν δύναται τις νὰ κάμῃ τὴν παρατήρησιν ὅτι ἕκαστος ἱστορικὸς παρέστησε τὸν αἰῶνα, καθ' ὃν ἔτυχε νὰ γράψῃ ὡς τὸν χειρότερον τῶν πρὸ αὐτοῦ, διότι ἔκρουσε μόνον διὰ τὴν κακίαν τῶν ἄλλων ἐποχῶν, πλήν